

IRAK'TA TÜRKÇE EĞİTİMİNİN DÜNÜ VE BUGÜNÜ

*İbrahim ANWAR**

Özet

Ana dili eğitimi sayesinde kişisel gelişimini sağlayan insan, aynı zamanda, içinde yaşadığı toplumun ortak değerlerine sahip bir birey hâline gelir. Ulusal kimlik, onun sayesinde kazanılır ve kuşaktan kuşağa aktarılır. Bu çalışma, ana dili eğitiminin önemi ışığında, Irak'ta Türkçe eğitiminin durumunu inceleyerek yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerileri sunmak üzere hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ana dili, Türkçe eğitimi, Irak'ta Türkçe eğitimi.

THE PAST AND THE PRESENT OF TURKISH LANGUAGE TRAINING IN IRAQ

Abstract

A man who develops his/her personal development by courtesy of training of mother language also be a person who acquires common worths that related to society which he/she lives with. National identity be acquired by curtesy of mother language and be transported the next generations. This study prepared to provide sollutions to problems about the Turkish language training in Iraq in the light of the importance of training mother language.

Key Words: The Mother language, Turkish language training, Turkish language training in Iraq.

Giriş

Elimizdeki kaynaklara göre Irak'ta Türkler, bin yılı aşkın süredir yaşamaktadırlar. Yaklaşık 900 yıl boyunca Irak Türkmenleri yönetici konumunda olmuş, pek çok devlet ve beylik kurmuşlardır. Türkmenler yönetici konumlarını İngilizler'in Irak'ı işgal etmesi ile birlikte kaybetmişlerdir. Tarihî kaynaklara göre Irak'ta ilk Türk toplulukları 674 yılında, Emevi Halifesi olan Muaviye tarafından Horasan'a gönderilen Ubeydullah Bin Ziyadin'in 2000 kadar, okçulukta ün yapan, Türk askerini Basra'ya yerleştirmesi ile başlar. Ancak bazı yazarlara göre de Türklerin Irak'a geliş tarihi daha eskilere dayanmaktadır. Bu Türk okçularından, Yemame'de, asi Arap bedevilerinin bastırılmasında yararlandığı bilinmektedir (SAATÇI, 2007: 20). 1534 yılında Osmanlı Devleti'nin Padişahı Kanuni Sultan

* Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Süleyman Han, bizzat ordusunun başında Bağdat'a girmiş ve Safevî-İran hâkimiyetine son vermiştir. 1534 yılından itibaren bölgede aralıksız olarak Türk hâkimiyeti devam etmiştir. 1918'de İngilizlerin Irak'ı işgal etmesi ve 1926 Ankara Antlaşması ile Musul ve Kerkük'ün İngiliz mandasındaki Irak'a bırakılmasının ardından bölgede Türkmenlerin yok sayılmaya başlandığı bir döneme girilmiştir (DUMAN, 2011: 8).

1926'dan sonra Türkiye ile Irak arasındaki sınırların çizilmesi ile beraber Türkmenler, Irak'taki yönetim tarafından baskı görmüş ve bir tehdit unsuru olarak algılanmıştır. Bu tarihlerde yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti, iç sorunlarını halletmeye ve ülkenin kalkınmasına öncelik vermiştir. Dolayısıyla Türkiye tarafından destek bulamayan Türkmenler, devlete karşı isyana gitmeden kendi içine kapanarak dilini ve kimliğini korumaya çalışmıştır.

1920'lerden itibaren Türkmenler Irak'ta baskı ve asimile politikasına maruz kalmışlardır. 1918-1920 yılları arasında Irak halkı İngilizlerin işgali altında baskı ve zulümlerle cebelleşmekteydi. Musul vilayetine bağlı Telafer ilçesinde yaşayan halk bu zulme dayanamayarak 1920'de Telafer civarında yaşayan Arap reislerinin desteğini sağladıktan sonra İngilizlere karşı ayaklanmaya geçmişler, İngilizlerin kışlasını basarak, onları bozguna uğratmışlardır. Fakat İngilizler daha sonra büyük birliklerin yardımıyla Telafer'i kuşatmış, halkı top ateşine tutmuştur. Bunun neticesinde, kurtulanlar üç ay boyunca dağlarda büyük sıkıntılar içinde yaşamak zorunda kalmışlardır. Daha sonra şartlı olarak yurtlarına dönen Telafer halkının ileri gelen lider ve aydınlarının birçoğu tutuklanmış, bazıları işkence görmüş ve bir kısmı da sürgün edilmiştir. 1920 ayaklanmasında Telafer Türklerinin gösterdikleri kahramanlıklar sebebi ile bu yıl tarihe "Kaçakaç Yılı" olarak geçmiştir (SAATÇI, 2007: 189).

Irak Devleti'nin kuruluşu üzerine daha bir yıl geçmeden, Irak Türkmenlerine karşı hazırlanan tedhiş ve katliam girişimi üzerindeki sis perdesi bir türlü kalkmamıştır. Kerkük ve diğer Türkmen bölgelerinde millî ruhun şahlanması önlemek için İngiliz kuvvetleri bir mesaj ulaştırmak istiyordu. İngilizler bu oyuna Tiyari kuvvetlerini alet ederek 4 Mayıs 1924 sabahı Kerkük'ün büyük çarşısında bir kavga çıkartmıştır. İngiliz kuvvetleri, bu kavgadan sonra kışlıklarına çekilip tekrar büyük kuvvetlerle şehre dönmüş olan Tiyarilere serbest hareket emri verdi. Yağma ve saldırılara başlayan Tiyariler, Türkmenleri evine kadar takip ederek, ailelerinin gözü önünde katletmeye başladılar. Olayların büyümesi üzerine, Irak polis kuvvetleri araya girerek sokağa çıkma yasağı ilan etmiştir. Bunun başlıca sebebi ise hükümet çevrelerinin, yüzlerce Türkmen'in köylerden şehir merkezine yöneldiğini ve soydaşlarını korumaya ve destek vermeye kararlı olduklarını görmesidir. Bu olayda, yaklaşık 40-50 Türkmen katledilmiş ve Kerkük'te Türkmenlere karşı uygulanan ilk "Kerkük katliamı" olarak tarihin kara sayfasında yerini almıştır. (HÜR MÜZLÜ, 2006: 77-78).

12 Temmuz 1946 yılında Irak Petrol Şirketi işçilerinin Kerkük'te yaptıkları grev sırasında yaşanan olaylar ve baskı hareketleri, insan hakları çerçevesinde en doğal haklarını isteyen bu vatandaşlara karşı uygulanan sindirme politikasının bir örneğidir. Bu olayda 5 Türkmen işçisinin hayatını kaybettiği, 4 işçinin ve 6 polis elemanının değişik derecelerde yaralandığı bilinmektedir (HÜR MÜZLÜ, 2006: 91-93). Ayrıca Kerkük'teki işçiler, Gâvurbağı mıntıkasında toplandıkları için katliamın adı "Gâvurbağı katliamı" olarak kalmıştır.

Irak Türkmenlerinin derinden yaralandığı; sevdiklerini, dostlarını ve önde gelen liderlerini kaybettikleri korkunç bir diğer olay da 1959 tarihinde Kerkük'te yaşanan 14 Temmuz 1959 katliamıdır. Ayrıca resmî kaynaklara göre bu katliamda Türkmenlerin 25'i şehit düşmüş, 130'u da yaralanmıştır (HÜR MÜZLÜ, 105-109).

Irak'taki Baas rejiminin Türkler üzerindeki baskıları 1979 yılında iyice ağırlaşmıştır. Irak'taki Türklerin lider durumunda olan önemli şahsiyetleri, 1979 yılında gözaltına alınarak ağır işkencelere maruz kalmıştır. Bir süre hapis ve işkenceden sonra, sonunda Bağdat yönetimi, Türk toplumuna gözdağı vermek amacı ile 16 Ocak 1980 tarihinde 4 tane önemli Türkmen liderini idam etmiştir. Türkmen toplumunun bu gözde ve değerli şahsiyetlerinin haksız yere idam edilmeleri, Türkmenler arasında hükümete karşı büyük bir tepki ve nefrete dönüşmüştür (SAATÇI, 2007: 261-262).

Yukarıda belirttiğimiz gibi 16 Ocak 1980 tarihi, Türkmenler için bir dönüm noktası sayılacak niteliktedir. Türkmenler bu tarihten itibaren daha şiddetli bir şekilde Baas rejimi tarafından baskı ve zulme maruz bırakılmıştır. Tutuklamalar ve idam olayları 2003 yılına kadar aralıksız olarak devam etmiştir. Yirmi üç yıl boyunca Türkmenler herhangi bir sosyal ve siyasi aktivitede bulunmamalarına rağmen yine rejimin zulmünden kurtulamamışlardır. 1991 yılında ABD ve müttefik ülkeler, Saddam'ı yenilgiye uğratmak ve Kuveyt'ten defetmek için Irak'a savaş açtılar. Uluslararası literatürde bu harbin adı "1. Körfez Savaşı" olarak geçmiştir. Saddam Hüseyin, Irak'ın kuzey ve güney bölgelerinde güçlerini kaybettiğinden halk ayaklanmaya başlamıştı ki müttefik ülkeler savaşın sona erdiğini duyurdular. Saddam kısa bir süre içinde güçlerini toparlayarak ayaklanmaya katılanları ve iç savaşa neden olanları cezalandırma kararı aldı. Bu arada ayaklanmaya katılmayan Türkmenler evlerine kapanarak ülkenin huzura kavuşmasını diliyorlardı. Ayaklanmayı başlatan gruplar Saddam'ın güçleri karşısında dayanamayıp dağlara kaçtığından Saddam da Altun Köprü'de, çoluk-çocuk, yaşlı-geç, kadın-erkek demeden 100'ün üzerinde Türkmen'i katletmiştir. Bu da tarihte Baas rejimi tarafından Türkmenlere karşı işlenen en büyük katliamlardan biri sayılmaktadır.

Kronolojik olarak Türkmen tarihine baktığımızda Türkmenler, 80-85 yılı aşkın bir süredir, yani 1920'lerde Osmanlıların Irak'ı İngiliz mandasına bıraktıktan sonra, ister Kraliyet ister Cumhuriyet Dönemi'nde olsun bütün yönetimler tarafından baskı, sindirme, zulüm ve asimile politikasına maruz kalmışlardır. Türkmenler devletçi bir geleneğe sahip oldukları için devlete karşı silahlı mücadeleyi tercih etmemiş; kendi içine kapanarak dilini, kimliğini ve kültürünü korumaya çalışmıştır.

ABD'nin önderliğinde müttefik ordularının Irak'a girmesi ile Nisan 2003'te Saddam yönetimine son verilmiştir. ABD'nin kurtarıcı olarak Irak'a girişi, önceleri halk tarafından büyük bir sempati ile karşılanmış, sevinç ve heyecan doruk noktaya ulaşmıştır. O güne kadar baskı ve zulümlere maruz kaldığından, genel olarak Irak halkında ve özellikle de Türkmen toplumunda, artık her şeyin demokratik ve insan haklarına saygılı bir anlayışla ele alınacağı ümitleri yeşermeye başlamıştır.

Ancak Kürt liderlerini kendine rehber tayin eden ABD, Irak'ta iki önemli stratejik hata yapmıştır. Bunlardan birincisi, özellikle Kürtlerin telkini ile ABD'nin kendine tek bir etnik grubu müttefik seçmiş olması, geri kalan Irak halkını da kendine düşman görmüş olmasıdır. Bu durum, şiddet olaylarının ve çatışmaların artmasına yol açmıştır. İkinci bir sebep ise Irak'ta giderek nüfuzu artan İran'a karşı ciddi bir politika sergileyememesidir (SAATÇI, 2007: 282).

ABD işgalden hemen sonra Irak'ın ulusal ordusunu, güvenlik ve emniyet güçlerini, polis teşkilatını dağıtmış; kamu ve devlet kuruluşlarını dondurmuştur. Böylece devleti tümüyle çökertmiş, ülkede güvenliği ve asayişini sağlayan kurumları ortadan kaldırmıştır. Bu yüzden ülkenin her tarafında anarşi ve terör olayları baş göstermiş, merkezî hükümetin otoritesi sıfırlanınca kamu binaları yerel milis güçlerince işgal edilmiştir. Türkmenler, herhangi bir milis gücüne sahip olmadığı için bu denklemde yerini alamamıştır.

2003'ten sonra Irak'ta Türkmenler demokrasi ve insan haklarına inanarak Irak'ta büyük yanılgılar içerisine girmiştir. Eski rejim tarafından Türkmenlerin ellerinden alınan yerler, geri verilmeyerek yeni güçler tarafından işgal edilmeye başlanmış; eski rejimde olduğu gibi baskı, zulüm ve sindirme politikaları Türkmenler üzerinde oynanmaya devam etmiştir. Sadece roller farklıdır. İlk geçici anayasada gereken hakları verilmeyerek Türkmenler saf dışı bırakılmıştır. Daha sonra, 2005 yılında, Irak'ta ilk sözde demokratik seçim sürecine geçilerek burada Türkmenlerin oy oranını fazla göstermemek için bazı seçim sandıklarını ortadan kaldırarak kaybolmuş gibi bir izlenim bırakmışlardır. Daha sonraki süreçlerde ise Türkmenlere karşı öldürme hareketlerine girişmişler, ayrıca zengin Türkmen adamlarını kaçırmaya başlamışlardır. Bunun neticesinde de ülkede hiçbir güce sahip olmayan Türkmenler, yurt dışına göç etmek zorunda kalmışlardır. Dolayısıyla Türkmeneli bölgesinde giderek Türkmen nüfusu azalmaya başlamıştır.

Irak Türkmenlerinin Saddam rejimi süresince maruz kaldığı katliam, işkence, zulüm ve baskının şiddet derecesi, başta Kürtler olmak üzere, Irak'taki diğer etnik gruplarınkinden farklı değildir. Hatta ve hatta bu vahşetin ölçüsü birçok alanda diğerlerinininkine oranla kat kat daha fazladır. Böyle olmasının başlıca sebebi Türkmenlerin sahipsiz olmaları, uğradıkları mezalimi ve gördükleri gayri insani muameleyi, Kürtler gibi Batı Avrupa ülkelerinde ve Amerika'da kendilerini savunan lobiler aracılığıyla dünya kamuoyuna hiç aksettirememiş olmalarıdır (KERKÜK, 2003: 8).

Türkmenlere karşı yapılan zulüm, baskı ve sindirme politikaları siyasal ve sosyal alanda olduğu gibi eğitim alanında da görülmüştür. 1990'lı yıllara kadar kendi dillerinde okuma hakkı bulunmayan Türkmenler, yine de dillerini korumayı başaramışlardır. Dolayısıyla kendi ülkelerinde ana dilleri ile eğitim hakkı bulunmayan çok sayıda Türkmen, neticede geçmişten günümüze kadar, Türkiye'ye ana dili ile eğitim almak için gelmiş ve hâlen de gelmeye devam etmektedirler.

Irak'ta Türkçe eğitimi, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olup bütün derslerinin tamamen Türkçe olduğu okullarda (esas okul) ve sadece haftada bir ya da iki saat Türkçe dersinin verildiği Arapça eğitim veren okullarda (şümül okul) verilmektedir. Ancak Türkçe eğitimi konusunda büyük sıkıntılar yaşanmakta ve esas okullara giden Türkmen öğrenci sayısı gittikçe azalmaktadır. Bu duruma ilişkin en büyük etken, Irak Hükümetine bağlı bir Türkmen Eğitimi Genel Müdürlüğünün olmamasıdır. Irak'ta Türkçe eğitimi, Kürtçe gibi ayrı bir müdürlük tarafından değil, diğer diller kapsamında bir Genel Müdürlük tarafından yürütülmektedir. Ancak son zamanlarda anayasa, bağımsız Türkmen Müdürlüğünün kurulmasına izin verse de Türkmenlerin bu yasayı yürürlüğe sokması epey zaman alacaktır. Irak'taki müfredata uygun kitapların tercüme edilip basıldıktan sonra kontrolünün yapılıp onaylanması, bürokratik işlemler de hesaba katıldığında, çok zaman almakta ve okullara zamanında ulaştırılıp uygulamaya geçirilememektedir. Ayrıca Türkçe olarak hazırlanan kitaplar, ilkokullardaki çocukların okuma ve anlama seviyesine hitap etmemektedir.

Bu çalışmanın yapılmasının nedeni, yukarıda da belirtildiği gibi, Irak'ta Türkmenlere karşı ister siyasi, ister sosyal ve ister eğitim alanında olsun, yapılan haksızlıkları dile getirip Türkçe eğitimi alanında yaşanan eksiklikleri ortaya koyarak sorumluların dikkatlerini bu noktaya çekmek ve bunlar için çözüm önerileri sunmaktır.

1. Ana Dili ve Türkçe Eğitimi

Yapılan çeşitli tanımların ışığında ana dili, insanın başlangıçta çocukken aile ve yakın çevresinden daha sonra soyca bağlı olduğu topluluktan öğrendiği, bilinçaltına girmiş olan, toplumla en güçlü bağlarını oluşturan ve bütün iletişim alanlarında kendisini en rahat ve kolay ifade edebildiği dildir (AKSAN, 1998: 81; ÖNCÜL, 2000: 43; TDK, 2008: 93; VARDAR, 1980: 20).

Ana dili öğrenimi, aslında öğrenmeden çok bir edinimdir. Önce aile ve yakın çevre ile ilişkiler yoluyla edinilen ana dili, okullarda daha sistemli bir hâlde öğrenilmektedir. Böylece bir taraftan bireylerin kişisel gelişimleri sağlanırken diğer taraftan bireylerde ulusal kimlik kazandırılarak yurttaşlık bilinci oluşturulur.

Dil yardımıyla düşünen ve düşündüklerini dil yoluyla anlatan insanlar, iyi bir ana dili eğitimi sayesinde, ortak bir düşünce sistemi oluşturarak evreni anlamlandırır. Böylece aynı dili konuşan insanlar arasındaki bağ kuvvetlenir. Böylece sahip olunan kültür kuşaktan kuşağa aktarılır. Bu da dil eğitiminin aynı zamanda düşünce eğitimi olduğunu ortaya koyar. Bu yüzden ana dili eğitimine büyük bir önem verilmesi gerekir (GÖKALP, 1975: 37; ÖZBAY, 2009: 3).

2. Irak'ta Türkçe Eğitimi

2.1. Irak'ta Türkçe Eğitiminin Tarihçesi

Irak'ta Türkçe eğitimi, Osmanlıların devamı şeklinde, 1931 yılına kadar Türkçe olarak devam etmiştir (Kerkük, Erbil, Kifri). 1931 yılında Irak Devleti, Türkmenlerin eğitim haklarını ellerinden almış ve Türkçe eğitim veren öğretmenleri sürgün etmiştir. 1931'den 1970 yılına kadar Irak Türkleri, eğitimlerini Arapça yapmak zorunda kalmışlardır. 1970'te Irak hükümeti bir yasayla Türkmenlerin kültürel haklarını elde etme hareketi çerçevesinde Türkmenlere ana dilleriyle eğitim yapma haklarını geri vermiştir. Bu tarihte Kerkük ve Tuzhurmatu bölgelerinde 200 kadar Türkçe eğitim yapan okul açılmıştır. Yalnız bu okullarda eğitim eski harflerle yapılmış, yeni harflerle eğitim verilmesine kesinlikle izin verilmemiştir. Bunda Irak hükümetinin dışa karşı iyi görünmek istemesi etkili olmuştur. Fakat aynı hükümet tarafından bir buçuk sene sonra Türkmen okulları yine kapatılmıştır.

1991 tarihinde, 1. Körfez Savaşı'ndan sonra Kuzey Irak'ın Dohuk, Erbil, Süleymaniye ve Kifri şehirleri "güvenli bölge" olarak ilan edilmiştir. Bu bölgenin Erbil ve Kifri şehirlerinde de halkın isteği üzerine Türkçe eğitime geçilmiştir.

1993 yılında Türkmenler, Kuzey Irak bölgesinde sekiz tane okul (Karaoğlan İlköğretim Okulu, Doğu İlköğretim Okulu, Türkmeneli İlköğretim Okulu, Kerkük İlköğretim Okulu, Oğuz Han Lisesi, İmadeddin Zengi Lisesi, Garibi Lisesi ve Atabeyliler Lisesi) açmışlardır. Bu okullar muhteşem bir ilgiyle karşılanmıştır (örneğin ilk kayıt esnasında toplam 800 öğrenci Doğu İlköğretim Okuluna başvurmuştur). Türkçe öğretmenlerinin gönüllü olarak görev yaptıkları bu okullarda, eskisinden farklı olarak, Türkçe eğitimi Latin harfleriyle yapılmaya başlamış ve bu okulların sayısı 2003 yılına kadar artış göstermiştir (2003 yılına kadar toplam 13 tane Türkçe eğitim veren okulumuz bulunmaktaydı). Saddam Hüseyin'in kontrolü altında olan bölgelerde ise Türkçe eğitimin yapılması yasaktı ve Arapça eğitim yapılıyordu.

2003 işgalinden sonra Türkmeneli bölgesinde Türkçe eğitim yapan okullar açılmaya başlamıştır. Irak'ta Türkçe eğitim yapan 425 anaokulu, ilkokul, ortaokul ve lise vardır. Bunların sadece 76 tanesi tam Türkçe eğitim yapmaktadır. Bu okullardan 63 tanesi Kerkük, 11 tanesi Erbil ve 2 tanesi de Kifri'de bulunmaktadır. Türkmenlerin yaşadığı diğer bölgelerde ise tam anlamıyla Türkçe eğitim yapan okul bulunmamaktadır.

2008 yılı itibarıyla Türkçe eğitim yapan okullarımızın illere göre dağılımı ise Tablo 1 ve Tablo 2'ye göre şöyledir:

	Anaokul	İlkokul	Ortaokul	Ortaokul ve Lise	Lise	Meslek Lisesi	Öğretmen Enstitüsü	Toplam
Kerkük	14	91	46	32	9	4	3	199
Selahattin	2	35		1				38
Musul	1	33	4	3	4			45
Telafer	2	89	8	14	6			119
Diyala	1	6						7
Erbil	2	9	2		2			15
Bağdat	1							1
Kifri	1	1	1		1			
Toplam	24	264	61	50	22	4	3	428

Tablo 1. Yerleşim birimlerine göre Türkçe eğitim veren okul sayıları (DUMAN, 2011: 17).

Tablo 2. Irak'ta Türkçe eğitim yapan okulların illere göre dağılımı (DUMAN, 2011: 17).

Genel eğitim veren okullara bakıldığında Tablo 1'de görüldüğü gibi Kerkük ve Telafer başı çekmektedir. Ancak Kerkük'te tam Türkçe eğitim yapan okullardaki öğrenci sayısı giderek azalmaktadır. Kerkük'e 63 esas, 74 şümul okul bulunmaktadır. 2008-2009 yılı öğrenci istatistiklerine bakıldığında, Esas okullara giden Türkmen öğrenci sayısı gittikçe azalmaktadır. Esas Türkmen okullarına giden öğrenci sayısı 6113 iken, şümul okullara giden Türkmen öğrenci sayısı 19.226'dır. Bu durum Türkmen okullarının eksikliklerini ortaya koymaktadır.

2003 tarihinden itibaren Irak'ta, Türkmenler kendi ana dilleri ile eğitim yapmaya başlamışlardır. Yukarıda da belirtildiği gibi sadece Kerkük'te Türkçe eğitim yapan 63 tane okul açılmıştır. İlk etapta bu kadar çok sayıda okulun gerekli alt yapılar tesis edilmeden (yeterli sayıda ve kaliteli öğretmenlerin bulunması, araç ve gereçlerin temin edilememesi, uygun fiziksel ortamların sağlanması gibi) açılması yanlış olmuştur.

2.2. Irak'ta Yeni Harflerle Eğitime Geçilmesinin Sebepleri

Irak'ta yeni harflerle eğitime geçişin sebeplerini şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Eski harflerle Türkçeyi öğretmek oldukça zordur. Çünkü Türkçede 8 tane olan sesli harflerin karşılığı Arapçada 3 tanedir. Bu üç harf dışında, Arapçada başka sesli harf bulunmamaktadır. Bu harfler(a,u,e). Ayrıca Arapçada iki-üç şekilde bulunan bazı sessizler (ق،ك،ث،ص،ظ،س،ذ،ز،ح،خ)، Türkçede bir harfle (h, s, k) karşılanmaktadır.

2. Ana dilimiz olan Türkiye Türkçesini, Türkmen halkına öğretmek ve benimsetmektir.

2.3. Irak'ta Türkçe Eğitim Yapan Okul Tipleri

1. Esas okullar: Bu okullarda eğitim tamamen Türkçe olup gerekli öğretmen ve okul binası devlet tarafından sağlanmaktadır. Araç ve gereçler ise (kitap, yazı tahtası, panolar vb.) Türkmenler tarafından karşılanmaktadır. Esas okullarda uygulanan program içerisinde biri din diğeri de Arapça dil bilgisi olmak üzere iki tane Arapça dersi okutulmaktadır.

2. Şümül okulları: Bu okullarda müfredat tamamen Arapçadır. Sadece Türk dil bilgisi dersi Türkiye Türkçesiyle okutulmaktadır.

Son dönemde beş tane esas okul daha Telafer ve Musul bölgelerinde açılmıştır. Bağdat ve güney bölgelerinde ise Türkçe eğitim yapan okullarımız bulunmamaktadır. Sadece Bağdat'a bağlı "Şuara" köyünde halkın talebi üzerine geçen sene bir okul açılmıştır.

Irak'ın genelinde Türkçe eğitim yapan okullarda görev yapan öğretmenlerin sayısı 1.500 civarındadır. Bunların bir kısmı sözleşmeli öğretmenler olup maaşları parti (Irak Türkmen Cephesi) tarafından karşılanmaktadır. Bu okullarda eğitim gören toplam öğrencilerin sayısı da 140.000'dir.

2.4. Irak'ta Türkçe Eğitimin Niteliği

Yazı dili olarak Arapçanın, konuşma dili olarak da Türkmen şivesinin kullanıldığı aile ortamında yetişen bir çocuk, bir anda Türkiye Türkçesi ağırlıklı bir eğitim dili ve Latin harfleriyle karşı karşıya gelmektedir. Bu durum da eğitimde istenilen kaliteye ulaşmayı zorlaştırmaktadır. Aşağıdaki etmenler de eğitimin niteliğinde olumsuz etkiye sahiptir:

1. Güvenlik sıkıntısı: Bazı bölgelerimizde iç çatışmalar hâlen devam etmektedir. Bu yüzden de aileler çocuklarını okullara gönderememektedirler.

2. Bina sıkıntısı: Bir okul binasında üç farklı etnik grup ders yapmaktadır. Örneğin sabahçılar (Araplar), öğlenciler ve akşamcılar (Türkmenler ve Kürtler). Bunun neticesinde şümül okullarında Türkçe dersi haftada iki saate indirilmiştir.

3. Eğitimcilerin niteliği: Irak'ta Türkçe öğretmeni yetiştiren bir eğitim programı mevcut değildir. Türkçe eğitim veren öğretmenler yaz aylarında kısa süreli kurslara tabi tutulmakta veya yaz aylarında gruplar halinde Türkiye'ye gelerek Gazi Üniversitesi bünyesinde kısa süreli eğitimden geçmektedirler. Ancak bu yeterli olmamaktadır. Ayrıca Türkiye Türkçesi eğitimi alan öğretmenlerin genellikle orta yaşlarda olması, bu dili zor kavramalarına neden olmaktadır.

4. Kütüphane ve kitap eksikliği: Çocuklara yönelik yayınlar çok azdır. Ayrıca ihtiyaç hâlinde kitap temin edebileceği kütüphaneler bulunmamaktadır.

5. Araç-gereç eksikliği: Sınıfta kullanılan araç-gereçler, ders kitapları ve yazı tahtalarıdır.

6. Ebeveynlerin Türkiye Türkçesini bilmemeleri: Çocukların ev ödevleri sırasında ailelerin yardımcı olamamasını, öğrenmeyi etkileyen bir faktör olarak görebiliriz.

7. Toplum içindeki olumsuz propagandalar: Türkçe eğitim veren okulların geleceğinin karanlık olduğuna, çocukların, verilen Türkçe eğitim nedeniyle Arapça metinleri ve Kur'ân-ı Ker'im'i okuyamaz hâle geleceklerine (ek olarak Arapça ve din dersleri verildiği hâlde) yönelik olumsuz propagandalar yapılmaktadır.

8. Genellikle Irak'ta Türkçe eğitimine duygusal olarak yaklaşılmaktadır. Her Türkçe bilen, öğretmen sıfatıyla Türkçeyi öğretmektedir.

Öneriler

1. Öğretmen yetiştirme okulları veya kısa vadeli enstitüler açılmalıdır. Fakat öğretmenlerin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olması, öğretimin daha kaliteli olması açısından gerekmektedir. Çocuklara yönelik hazırlanan kitaplar, alanında uzman kişiler tarafından daha nitelikli olarak hazırlanmalıdır (Kapak, tasarım, renk vb. konularda).

2. Derhâl eğitim programları hazırlanmalıdır.

3. Türkçe eğitimi samimi bir şekilde ele alınmalı ve gözden geçirilmelidir.

4. Türkçe eğitimi yapan okulların sayısının düşürülmesi konusu ile bu okulların sayısının ve eğitim kalitesinin artırılması, sorumluların ana hedefi olmalıdır.

5. Türkmen Eğitimi Genel Müdürlüğünün bağımsız olarak faaliyete geçirilmesi gerekmektedir.

6. Karşıt propagandaları bertaraf edebilecek olumlu propagandalar geliştirilmelidir.

7. Herhangi bir üniversite ile yapılacak anlaşma doğrultusunda, Irak'tan getirilecek yılda 10-15 öğretmen adayının Türkiyeli öğrencilerden tecrit edilmiş (aksi hâlde Türkiyeli öğrenciler arasında başarı düzeyleri daha düşük oluyor) bir sınıfta, zayıf yönlerini göz önünde bulunduran öğretim elemanları tarafından kısa zamanda Irak'taki ihtiyacı karşılamak üzere eğitilmeleri gerekmektedir.

KAYNAKÇA

AKSAN, D. (1998). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dil bilimi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

DUMAN, B. (2011). *Irak'a Türkmen varlığı*. Ankara: Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi.

GÖKALP, Z. (1975). *Türkçülüğün esasları*. İstanbul: Türk Kültürü Yayınları.

HÜR MÜZLÜ, E. (2006). *Irak'ta Türkmen gerçeği*. İstanbul: Kerkük Vakfı.

KERKÜK, İ. (2003). ABD'nin Irak'ta Türkmenleri dışlayan politikası adaletsiz ve yanlıştır. *Kardaşlık*, (18), 8.

ÖNCÜL, R. (2000). *Eğitim ve eğitim bilimleri sözlüğü*. İstanbul: MEB Yayınları.

ÖZBAY, M. (2009). *Türkçe özel öğretim yöntemleri I*. Ankara: Öncü Basımevi.

SAATÇI, S. (2007). *Tarihten günümüze Irak Türkmenleri*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Türk Dil Kurumu. (2008). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

VARDAR, B. (1980). *Açıklamalı dilbilim terimleri sözlüğü*. İstanbul: ABC Kitabevi.